

بحران کم‌آبی زندگی در فلات مرکزی ایران را تهدید می‌کند

بحران خشکسالی و برداشت بی‌رویه از منابع آب‌های زیرزمینی که منجر به فرونشست دشت‌های کشور شده است، بزودی زندگی در اغلب شهرهای پرجمعیت ایران را ناممکن خواهد ساخت، اما در فلات مرکزی و به ویژه در استان‌های کویری نظیر یزد، اصفهان و کرمان زنگ خطر زندگی از مدت‌ها پیش برای انسان‌ها به صدا درآمده است.

بحران خشکسالی و برداشت بی‌رویه از منابع آب‌های زیرزمینی که منجر به فرونشست دشت‌های کشور شده است، بزودی زندگی در اغلب شهرهای پرجمعیت ایران را ناممکن خواهد ساخت، اما در فلات مرکزی و به ویژه در استان‌های کویری نظیر یزد، اصفهان و کرمان زنگ خطر زندگی از مدت‌ها پیش برای انسان‌ها به صدا درآمده است.

شاهرخ فاتح رئیس مرکز ملی خشکسالی و مدیریت بحران سازمان هواشناسی با اشاره به تحقیقات صورت گرفته از دامنه جغرافیایی بحران خشکسالی در ایران می‌گوید: همدان، ایلام، شمال اردبیل، آذربایجان غربی، بخش‌هایی از استان‌های گلستان، کرمانشاه، لرستان، گیلان، مازندران، اصفهان، چهارمحال و بختیاری، یزد، خراسان جنوبی، کرمان، سیستان و بلوچستان، فارس، هرمزگان، خراسان رضوی، شمال سمنان، تهران، قم، قزوین، آذربایجان شرقی و زنجان بر اساس شاخص کوتاه مدت، درجاتی از خشکسالی ضعیف تا شدید را نشان می‌دهند ولی در شرایط بلندمدت تقریباً همه استان‌ها به نوعی با خشکسالی روبرو هستند.

به گفته وی در این میان برخی استان‌ها مثل فارس، خراسان رضوی، خراسان شمالی، خراسان جنوبی، کرمان، یزد، چهارمحال و بختیاری، خوزستان، تهران، قم، البرز و سمنان شرایط دشوارتری دارند.

فاتح می‌گوید: در سال آبی گذشته (اول مهر 1394 تا 31 شهریور 1395) 26 درصد جمعیت کشور تحت تاثیر خشکسالی ضعیف، 19 درصد خشکسالی متوسط و یک درصد خشکسالی شدید قرار گرفتند، اما با در نظر گرفتن مقیاس بلند مدت 30 درصد جمعیت کشور به خشکسالی خفیف، 32 درصد خشکسالی متوسط، 11 درصد خشکسالی شدید و یک درصد به خشکسالی بسیار شدید دچار هستند.

این آمار نشان می‌دهد که بحران خشکسالی پهنه وسیعی از کشور را در بر گرفته و به طور مستمر در حال افزایش است.

سال آبی جدید هم با تشدید خشکسالی در فلات مرکزی ایران آغاز شده است و با گذشت حدود یک ماه از پاییز، هنوز دشت‌های این منطقه تشنه اند.

مهندس رحیم میدانی معاون آب و آبفای وزیر نیرو در همین رابطه به خبرنگار ما می‌گوید: متأسفانه در سال آبی گذشته نسبت به دوره بلند مدت، استان پربارش کهگیلویه و بویراحمد با 22 درصد کاهش بارندگی و استان چهارمحال و بختیاری با 17 درصد افت بارش روبرو بود. در استان کم‌بارش اصفهان هم میزان بارش در مقایسه با بلندمدت با کاهش 30 درصدی مواجه شد و به همین دلیل به سختی توانستیم آب را مدیریت و آب شرب مردم را تأمین کنیم، به همین دلیل امسال در اصفهان به علت کم آبی کشت پاییزه نخواهیم داشت.

وی با اشاره به این که براساس ارزیابی‌ها، دمای کشور حدود 1/1 درجه افزایش پیدا کرده است، می‌افزاید: روند کنونی بحران خشکسالی نشان می‌دهد که باید در سال‌های پیش رو برای مدیریت بحران آب چاره‌ای جدی بیندیشیم.

وی تأکید می‌کند: براساس پیش‌بینی‌های دموگرافیک، در سال 1420، جمعیت کشور به 106 میلیون نفر خواهد رسید که حدود 50 میلیون از این افراد ساکن فلات مرکزی خواهند بود و چنانچه تدابیری برای تأمین آب این مناطق اندیشیده نشود، کشور در بحران فرو خواهد رفت.

چشم‌انداز نامناسب بارش‌ها

مهرداد احسانی مدیرکل دفتر مدیریت بهم‌پیوسته منابع آب حوضه‌های آبریز فلات مرکزی هم می‌گوید: تقریباً در همه حوضه‌های فلات مرکزی از جمله، قمرود، زاینده‌رود و بختگان سال سختی را داشتیم و چشم‌انداز بارش‌ها در سال آبی جدید، مطلوب نیست.

وي با اشاره به وضع نامطلوب بارش‌ها در حوضه آبریز بختگان و حوضه درودزن مي‌گويد: ورودی آب به سد درودزن امسال تا یک پنجم متوسط دراز مدت کاهش یافته و این مساله براي دشت‌هاي پايين دست نگران کننده است.

گزارش خبرنگار ما در استان يزد حاکیست: در فلات مرکزي ايران به لحاظ کاهش بارندگي‌هاي سالانه بحراني‌ترين وضع را نسبت به ساير استان‌ها دارد.

سيد ابوالفضل موسوي بيوكي نماينده مردم يزد در مجلس در گفتگو با اطلاعات با اشاره به تشديد خشکسالي در اين خطه ظرف دو سال اخير مي‌گويد: حجم روان آب‌هاي استان در 11 ماهه سال آبي گذشته (از مهر 94 تا مرداد 95) با 96 درصد کاهش نسبت به دوره مشابه سال پيش از آن به 4/1 ميليون مترمکعب رسيد. از طرف ديگر ظرف سال‌هاي اخير بارش مناسبي در سطح استان نداشتيم و اينک اکثر قنوات استان خشک شده‌اند يا سطح آب دهی آنها کاهش یافته است.

به گفته وي، علاوه بر 3700 حلقه چاه آب داراي پروانه و مجاز در استان، همچنان 134 حلقه چاه غير مجاز در مناطق مختلف يزد وجود دارد که البته با تلاش سازمان آب تاکنون 42 حلقه از آنها پلمب شده است.

نماينده مردم يزد در مجلس ادامه مي‌دهد: ميزان برداشت آب از 30 درصد چاه‌هاي داراي پروانه استان يزد اينک به کمتر از 50 درصد سقف مجاز رسيده و از 440 حلقه چاه مجاز ديگر، به دليل کم آبي فقط از 20 درصد سقف مجاز بهره برداري مي‌شود.

حسين غفوري مديرعامل شرکت آب منطقه‌اي يزد هم با تاکيد بر کاهش قابل ملاحظه بارش‌ها در سطح استان مي‌گويد: در سال آبي گذشته متوسط ميزان بارش‌هاي جوي در سطح استان به حدود 60 ميلي متر رسيد که حداقل 40 درصد از متوسط بارندگي‌هاي سال قبل از آن کمتر است.

به گفته وي، کاهش بارندگي و تغيير توزيع زماني و مكاني بارش‌ها، باعث افت تغذيه سفره‌هاي آب زيرزميني استان شده و حيات قنوات و چاه‌هاي يزد را به مخاطره انداخته است.

غفوري ادامه مي‌دهد: استان يزد اينک دچار بحران شديد کم آبي است و همه دشت‌هاي آن فرو نشست دارند. از طرف ديگر افت شديد سطح آب در دشت‌هاي استان باعث کاهش کيفيت آب شده و شوري آب چاه‌ها سرمايه‌هاي کشاورزي را به خطر انداخته است و امکان تأمين آب آشاميدني مناسب وجود ندارد.

تشديد خشکسالي در استان يزد

محمد فاتحي مديرعامل شرکت آب و فاضلاب روستايي استان يزد هم در همين رابطه با اشاره به تشديد خشکسالي‌ها در اين استان مي‌گويد در شرايط فعلي اغلب روستاهي که در دامنه کوهستان و مناطق مرتفع قرار دارند، دچار کمبود آب آشاميدني شده‌اند.

به گفته وي از مجموع منابع آبي استان شامل چاه‌ها، قنوات، چشمه‌ها و تاسيسات همجوار، حداقل 77 منبع آبي کاملا خشکيده و 98 منبع ديگر در شرف خشکيدن است.

فاتحي مي‌افزايد: شرکت آب و فاضلاب روستايي استان يزد مترصد ايجاد 30 مجتمع آبرساني روستايي است و تلاش داريم منابع آبي اين مجتمع‌ها از منابع نسبتاً پايدار استان انتخاب شوند تا افت بارش‌ها بر آنها ديرتر تاثيرگذار باشد.

هادي‌هادي نسب مديرکل مديريت بحران استانداري يزد هم با اشاره به بحران به وجود آمده در اين استان مي‌گويد: بيلان منفي سالانه 325 ميليون متر مکعب بارش در سطح استان، باعث افت شديد منابع آبي و نشست زمين در اين خطه شده است.

به گفته وي، خشکسالي بالغ بر 1100 ميليارد تومان در سال به منابع آب آشاميدني، کشاورزي و حيات طبيعي استان يزد خسارت وارد مي‌کند. اين معضل به صورت مستقيم و غير مستقيم بر اقتصاد دامپروري و کشاورزي استان تاثير دارد و مهاجرت روستاييان را افزايش مي‌دهد. گزارش خبرنگار ما از استان اصفهان حاکی است: در اين استان هم وضع خشکسالي به مرز بحران رسيده است و زندگي مردم اين منطقه را تهديد مي‌کند. رسول زرگرپور استاندار اصفهان مي‌گويد: بر اساس گزارش مرکز خشکسالي کشور 85 درصد خاک استان اصفهان در خشکسالي شديد قرار دارد.

به گفته وي در استان اصفهان 50 درصد و در سرشاخه‌هاي زاینده رود 25 درصد کاهش بارش متوسط سالانه را شاهدیم.

مهندس‌هاشم امینی مدیر عامل شرکت آب و فاضلاب استان اصفهان هم با اشاره به کاهش حجم ذخایر آب زاینده رود از 450 میلیون مترمکعب در سال گذشته به 169 میلیون متر مکعب طی امسال می‌گوید: در این شرایط تأمین پایدار آب شرب 93 شهر اصفهان تلاش و همتی مضاعف نسبت به قبل می‌طلبد.

مهندس بیجندي مدیر کل هواشناسي استان اصفهان هم با اشاره به کاهش شدید بارش‌ها در این استان می‌گوید: میانگین بارش در این استان در سال زراعي 94-95 خوب نبود و حداکثر به 57 ميلي متر رسید که نسبت به سال پیش از آن 27 درصد و نسبت به دوره بلند مدت 53 درصد کاهش داشته است.

وضع بحراني استان کرمان

استان کرمان هم که در بخش شرقي فلات مرکزی ایران قرار دارد، با بحران خشکسالي دست و پنجه نرم می‌کند.

به گفته عباس انجم شعاع مدیر دفتر حفاظت و بهره برداري آب منطقه‌اي استان کرمان، برداشت اضافي از ذخایر زیر زمینی تبعات ناگواري برای استان در پی داشته و خشکسالي، اقلیم این استان را با تغییر روبرو کرده است. وي می‌گوید: میانگین بارندگی استان کرمان 129 میلیمتر در سال است، ولی در چند سال اخیر این رقم هرگز از 116 میلیمتر فراتر نرفته است.

انجم شعاع می‌گوید: حفر چاه‌هاي غیر مجاز در دشت‌هاي ممنوعه کرمان باعث فرونشست زمین شده است که شاید تا سال‌ها امکان جبران زیان‌هاي آن به وجود نیاید.

مهندس حمید فرامرزي مدیر جهاد کشاورزي ریگان کرمان هم می‌گوید: امسال 80 رشته قنات از 100 رشته قنات موجود در شهرستان ریگان به دلیل کاهش بارندگی‌ها خشکید. این وضع حیات فعالیت‌هاي کشاورزي در کرمان را به خطر انداخته است.

هدایت فهمي عضو اتاق فکر آب ایران در همین رابطه می‌گوید: کشور از نظر سیاست‌هاي ملي آب ضعف دارد و نیازمند سندی بالادستی و فصل الخطاب در این زمینه است که به تایید عمومی رسیده باشد.

به گفته وي سیاست‌هاي ملي آب باید در قالب سندی که در آن همه مجموعه سیاست‌ها و راهبردهاي کلیدی و سازگار در عرصه فعالیت‌هاي بخش آب دیده می‌شود، ارائه شود.

وي ادامه می‌دهد: وقتی چنین سندی در کشور نباشد، کارها به صورت جزیره‌اي پیش می‌رود و به طور نمونه در منطقه‌اي یک کار توسعه‌اي انجام می‌شود که مغایر با مقوله پایداري است. به گفته این مقام مسئول، موضوعاتی مانند انتقال آب، کاهش مصارف آب، امنیت آبی، امنیت غذایی، استفاده از آب شیرین کن‌ها باید هر یک احکام روشنی داشته باشد و در سند ملي آب به نحوی دیده شود که در صورت بروز اختلاف بین دو منطقه، بتوان با مراجعه به این مرجع به حل اختلاف پرداخت.

این عضو اتاق فکر آب ایران می‌افزاید: مباحثی چون تأمین آب شرب، آبیاری کشاورزي، جابجایی جمعیت و توانمندسازی آنان، پایداري فیزیکی و مالی طرح‌ها، رویکرد مشارکت گرایانه در سیاست گذاری، مشارکت بخش خصوصی، ساز و کارهاي حل اختلاف بین رقبا بر سر استفاده از آب باید در تدوین سند ملي آب مورد توجه قرار گیرد.

فهمي، پهنه بندی و خطرپذیری مناطق، حفاظت آب، کنترل و مدیریت سیلاب، مدیریت خشکسالي، تغییر اقلیم، آب‌هاي نامتعارف و بازچرخانی آب، فرسایش و رسوب، پایش پروژه‌ها و اقتصاد آب را از دیگر مواردی برمی‌شمرد که توجه به آن در تدوین سند ملي آب کشور ضروري است.